

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Cursus Theologico-Moralis

Ad usum Tyronum elucubratus, Et in Quotidianis Prælectionibus

Quoad ea, quæ Moralis Theologia disputat de Legibus, de Præceptis
Decalogi, de Restitutione, ac de Contractibus

Viva, Domenico

Patavii, 1723

Art. III. Quando facienda est Restitutio?

urn:nbn:de:hbz:466:1-40673

ARTICULUS III.

Quando facienda est Restitutio?

- I. Restitutio fieri debet statim, non physice, sed moraliter, & humano modo; præsertim si non fiat ex delicto, nec grave damnum afferat brevis dilatio.
- II. Censuum solutio non solet fieri sine prævia creditoris monitione; si tamen hæc non fiat ob verecundiam, aut timorem, peccat, qui diu solutionem differt.
- III. Qui culpabiliter solutionem debitam differt, nec vult solvere, nisi cogatur a iudice, tenetur compensare damnum, quod patitur creditor.
- IV. In nonnullis casibus potest creditor petere, ut ante præfixum terminum reddantur res sue.

PLurima huc pertinentia diximus quæst. I. art. ultimo; sic ut etiam art. 2. ubi explicavimus, quot peccata committat, qui oblata opportunitate restituendi, illam negligit, & restitutionem culpabiliter differt. Quæritur nunc primo, An debitor differre possit restitutionem debitam per breve tempus sine gravi culpa? Respondeo, Dicat illi. hic apud Tambur. putare, quod dilatio unius, vel duorum, immo trium dierum non sit gravis, si domino damnum grave non emergat. Ratio est, quia restitutio debet fieri statim, eo quod præceptum restituendi includat præceptum negativum non retinendi alienum, unde obligat semper, & ad semper. Attamen *ly statim* non accipiendum physice, sed moraliter, & humano modo: Immo si restitutionis obligatio nascatur ex contractu, non ex delicto, P. Molina apud eundem Tambur. putat non peccari graviter, si solutio non fiat die in contractu præscripta,

etiam quando intercessit iuramentum. Ratio est, quia iuramentum intelligitur humano modo: Quare quando dilatio nullum damnum infert creditori, sed certo est futura solutio, non est censenda dilatio mortalis.

II. Eodem modo nonnulli excusant a gravi culpa illum, qui cum debeat, verbi gratia, singulis Kalendis centum aureos, eos non solvit, nisi a domino moneatur. Ratio est, quia hic est modus ordinarius humanus solvendi tales census.

Notandum tamen, quod si creditor sit rationabiliter invitus, quod differatur solutio, nec audeat exigere illam propter nobilitatem, aut potentiam debitoris, procul dubio peccabit mortaliter debitor, si expectat, ut a creditore moneatur; nam dies in contractu definita interpellat pro domino, ex cap. fin. *De locato, & conducto*. Verum quidem est, quod si creditor sciens, & volens solutionem non petat, censetur dilationem differre; Unde non peccat mortaliter debitor non restituendo; at si creditor non petat ob timorem, & impotentiam, vel oblivionem, debitor dicitur alienum retinere invito domino, & censetur esse in mora non restituendo, ut notat Reginald., & alii communiter apud Bonac. hic.

III. Addit Molin. apud eundem Bonac., quod non facile damnandus sit de lethali culpa renitens, quando differt restitutionem debitam ex contractu, quamvis creditor sæpe petierit solutionem, dummodo debitor intentionem habeat solvendi, nec creditor periculum subeat amittendi rem suam; præsertim si debitor non potest commode restituere. Ratio est, quia huiusmodi dilatio non videtur adeo injuriosa creditori, ut debitor facile iudicetur reus gravi culpæ. Qui tamen non restituit, cum possit, tenetur restituere damnum secutum ex dilatio-
ne

ne solutionis, quia differendo solutionem, peccat contra iustitiam cum damno creditoris? Univerſim enim ex peccato contra iustitiam cum damno alterius oritur obligatio restitutionis. Eodem modo, qui ſciens ſe vere debere, non vult ſolvere, donec a Iudice cogatur, non ſolum peccat, ſed etiam tenetur reſtituere expenſas ſuo creditori. Demum, ut notat Molin. apud Laym. lib. 3. tract. 2. cap. 12. ſi mercator multis debitis gravatus reſtituit paulatim per partes in commodum etiam creditorum, ut interim augendo bona ſua poſſit omnibus ſatiſfacere, tenetur pariter compenſare illis intereſſe proveniens ex dilatione; niſi forte praſumat, quod relaxetur, eo quod ſic conſulat bono creditorum.

IV. Quæritur ſecundo, Quandoſnam creditor poſſit petere, ut reddatur ſibi res ante terminum præfixum in contractu?

Reſpondeo, tribus in caſibus. Primo ſi debitor vergat ad inopiam. Secundo, ſi fugam parat. Tertio, ſi incipiat eſſe ſuſpectus de non ſolvendo; tunc enim cogetur vel reddere, vel cautionem præſtare.

ARTICULUS IV.

Quomodo faciendâ ſit Reſtitutio?

- I. Poſſet reſtitutio fieri per alium. At quid, ſi ad dominum non perveniat, quando ſit per Confessarium?
- II. Quod ex delicto debetur, totum ſimul reſtitui debet; Et in qualibet pecunia fieri poſſet reſtitutio, niſi aliter ſit conventum.
- III. Debitor ad infamiam declinandam poſſet reſtituere privatim. At qui publice alios fraudavit, tenetur ex charitate publice reſtituere ad ſcandalum vitandum.
- IV. Poſſet debitor ad infamiam vitan-

dam fingere, quod debitori donet id, quod debet reſtituere. Quod ſi hoc intuitu aliquid redonatum eſt, reſtitui debet.

V. Num ſatiſfaciat, qui debens centum Titio, immemor talis debiti ei donet centum? Aut Beneficiarius, qui poſt horarum omiſſionem elemoſynas erogat ignorans, aut non advertens, quod debeat reſtituere fructus Beneficii?

I. Certum eſt primo, reſtitutionem fieri poſſe ſive per ſe, ſive per alium; tum quia Qui per alium facit, per ſeipſum facere videtur, ex regul. juris in 6., tum etiam quia utroque modo tollitur inæqualitas inter debitorem, & creditorem, ad quod dirigitur reſtitutio: Quod ſi reſtitutio fiat per alium, puta per Confessarium, qui tamen rem domino non reddit, utrum nova reſtitutio faciendâ ſit, diximus quaſt. ſuper. art. 3.

II. Certum eſt ſecundo, reſtitutionem debitam ex delicto, vel ex re accepta fieri debere totam ſimul, quando fieri poſſet; debitam vero ex contractu fieri debere vel ſimul, vel per partes, juxta conventionem, & pactum contrahentium, cum fides ſervanda ſit.

Certum eſt tertio, reſtitutionem fieri poſſe in quavis pecunia, ſive argentea, ſive aurea, &c., niſi aliter conventum ſit; Si enim mutuans auream conveniat cum mutuario, ut reddat etiam auream, ne ſubeat aliquod incommodum in numerandis monetis minutis, non poſſet reſtitutio aliter fieri, quam in moneta aurea.

III. Quæritur primo, An reſtitutio fieri poſſit ſemper privatim?

Reſpondeo, ſive publice, ſive privatim fiat reſtitutio, eodem modo ſatiſfieri debito reſtituendi; cum eodem